

Nr 2 (268) 2013
Tom LXXIV
MARZEC
KWIECIEŃ

SZKOŁA SPECJALNA

CZASOPISMO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ
im. Marii Grzegorzewskiej

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

Redaktorzy tematyczni

Akбота N. Autayeva (KZ) – psychologia
Andrzej Giryński (PL) – pedagogika specjalna
Jan Łaszczuk (PL) – pedagogika, metodologia
Bernadeta Szczupał (PL) – pedagogika specjalna

Redaktor statystyczny

Mariusz Fila

Redakcja

Julita Kobos (PL) – język polski
Vitaly Kantor (RUS) – język rosyjski

Tłumaczenie na język angielski

Renata Wójtowicz

Skład komputerowy

Andrzej Kowalczyk

Wersja papierowa jest wersją pierwotną (referencyjną)

Czasopismo „Szkoła Specjalna” posiada punktację MNiSW
(4 punkty) w kategorii B

Rada Naukowa:

Kulash B. Bektaeva (KZ), Chiu-Hsia Huang (RC), Władysław Dykcik (PL), Tadeusz Gałkowski (PL), Sally Goddard Blythe (GB), Vitaly Kantor (RUS), Aniela Korzon (PL), Czesław Kosakowski (PL), Irena Obuchowska (PL), Kutzan K. Omirbekova (KZ), Adam Szecówka (PL)

Komitet Redakcyjny:

Ewa Maria Kulesza (redaktor naczelna), Bernadetta Kosewska (sekretarz), Katarzyna Smolińska (członek)

**Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej**

**Adres Redakcji: Wydawnictwo APS, 02-353 Warszawa
ul. Szczęśliwicka 40, tel. 22-589-36-45
centrala 22-589-36-00 wew. 1212, fax 22-658-11-18
e-mail: szkolaspecjalna@aps.edu.pl
nakład 1000 egz.**

SPIS TREŚCI

OPRACOWANIA NAUKOWE

- 85 – *Małgorzata Sekułowicz, Barbara Stonoga-Karpa*
Ocena postępów rozwoju dziecka z zaburzeniami psychoruchowymi usprawnianego metodą neurorozwojową NDT-Bobath
- 96 – *Aneta Gop*
Sylwetka pedagoga specjalnego – badania korelacyjne studentów pedagogiki specjalnej
- 106 – *Justyna K. Pirttinen*
Stan mowy i funkcjonowanie emocjonalno-społeczne osób z niedokształceniem mowy pochodzenia korowego
- 116 – *Л.С. Медникова, Е.В. Пекничева*
Вербализация представлений об окружающем дошкольниками с задержкой психического развития

Z PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

- 123 – *Marzena Kędra*
Freinetowskie inspiracje w działalności pedagogicznej
- 132 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Wykorzystanie tablicy interaktywnej w szkole specjalnej. Część V. Praktyczne wykorzystanie Notebooka w pracy z dziećmi – wybrane przykłady

PRAWO I PRAKTYKA

- 137 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Edukacja dzieci z niepełnosprawnościami w ujęciu Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami

Z KRAJU I ZE ŚWIATA

- 142 – *Marzenna Zaorska*
Wspomnienie o Krystynie Hryszkiewicz (1939–2013)
- 146 – *Raun K. Kaufman*
O autyzmie i Programie Son-Rise

ZASŁUŻENI DLA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

- 149 – *Anna Kołodziejska*
Włodzimierz Pietrzak (1951–1993) – życie i działalność naukowa
- 150 – *Marta Matasek*
Rola środowiska rodzinnego we wczesnej rewalidacji dziecka z uszkodzonym słuchem w ujęciu profesora Włodzimierza Pietrzaka
- 152 – *Anna Prozych*
Badania profesora Włodzimierza Pietrzaka nad ekspresją emocjonalną dzieci głuchych
- 154 – *Katarzyna Wereszka*
Wykorzystanie metody kombinowanej w edukacji dzieci niesłyszących

RECENZJE

- 157 – Rosalind Kalb, Nancy Holland, Barbara Giesser: *Multiple sclerosis for dummies*. John Wiley & Sons, Indianapolis 2011, ss. 384 (*Agnieszka Krawczyk*)

NASZYM CZYTELNIKOM POLECAMY

- C. Grandt: *Autyzm i zespół Aspergera*. Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2012, ss. 136 (*Anna Śpiewak*)
- Niepełnosprawność intelektualna – etiopatogeneza, epidemiologia, diagnoza, terapia. Red. K. Bobińska, T. Pietras, P. Gałęcki, Wydawnictwo Continuo, Wrocław 2012, ss. 656.

CONTENTS

SCIENTIFIC STUDIES

- 85 – *Małgorzata Sekułowicz, Barbara Stonoga-Karpa*
Assessment of the developmental progress of a child with psychomotor disorders rehabilitated with the use of the Bobath concept (NDT)
- 96 – *Aneta Gop*
Special educator's profile – Correlational study on special education students
- 106 – *Justyna K. Piirtinen*
Speech and socioemotional functioning in people with cortical speech disorders
- 116 – *Л.С. Медникова, Е.В. Пекунеева*
Вербализация представлений об окружающем дошкольниками с задержкой психического развития

FROM TEACHING PRACTICE

- 123 – *Marzena Kędra*
Freinet inspirations in educational work
- 132 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Using interactive whiteboards in special schools. Part 5. Practical use of the notebook at work with children – Selected examples

LAW AND PRACTICE

- 137 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Education for children with disabilities from the perspective of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities

HOME AND WORLD NEWS

- 142 – *Marzena Zaorska*
Posthumous tribute to Krystyna Hryszkiewicz (1939–2013)
- 146 – *Raun K. Kaufman*
About autism and the Son-Rise program

DISTINGUISHED IN SPECIAL EDUCATION

- 149 – *Anna Kołodziejka*
Włodzimierz Pietrzak (1951–1993) – His life and academic work
- 150 – *Marta Matasek*
The role of the family in early rehabilitation of children with hearing loss as viewed by Professor Włodzimierz Pietrzak
- 152 – *Anna Proźych*
Professor Włodzimierz Pietrzak's research on emotional expression in deaf children
- 154 – *Katarzyna Wereszka*
Using the combined method in the education of children with hearing loss

REVIEWS

- 157 – Rosalind Kalb, Nancy Holland, Barbara Giesser: *Multiple sclerosis for dummies*. John Wiley & Sons, Indianapolis 2011, pp. 384 (*Agnieszka Krawczyk*)

WE RECOMMEND TO OUR READERS

- C. Grand: *Toi qu'on dit "autiste": Le syndrome d'Asperger expliqué aux enfants* [Autism and Asperger syndrome]. Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2012, pp. 136 (*Anna Śpiewak*)
- K. Bobińska, T. Pietras, P. Gałęcki (Ed.), *Niepełnosprawność intelektualna – etiopatogeneza, epidemiologia, diagnoza, terapia* [Intellectual disability – Etiopathogenesis, epidemiology, diagnosis, treatment]. Wydawnictwo Continuum, Wrocław 2012, pp. 656.

Małgorzata Sekulowicz, Barbara Stonoga-Karpa

OCENA POSTĘPÓW ROZWOJU DZIECKA Z ZABURZENIAMI PSYCHORUCHOWYMI USPRAWNIANEGO METODĄ NEUROROZWOJOWĄ NDT-BOBATH

Streszczenie

Celem pracy była ocena postępów rozwoju niemowlęcia z zaburzeniami rozwoju usprawnianego metodą neurorozwojową NDT-Bobath. W pracy zastosowano metodę indywidualnych przypadków. Badaniem objęto dziewczynkę z zaburzeniami rozwoju psychomotorycznego poddaną wczesnej rehabilitacji. Do oceny funkcjonowania dziecka zostały zastosowane następujące narzędzia badawcze: profile rozwojowe według Monachijskiej Funkcjonalnej Diagnostyki Rozwojowej (MFDR) oraz obserwacja z wykorzystaniem karty obserwacyjnej metody NDT-Bobath, które sporządzono przed rozpoczęciem i po zakończeniu terapii. Terapia prowadzona była przez 10 miesięcy i uwzględniała wspomaganie wszystkich sfer rozwoju, które w wymienionym profilu i obserwacji zostały ocenione jako nieprawidłowe, opóźnione (głównie rozwój mowy i ruchowy). Po zakończeniu procesu terapii zauważono znaczną poprawę rozwoju psychomotorycznego dziewczynki, w szczególności wieku motoryki dużej. Nie zauważono natomiast satysfakcjonującej poprawy w rozwoju mowy czynnej i biernej. Jak ukazuje opisany indywidualny przypadek, efekty odpowiednio wczesnej diagnozy i wprowadzonej terapii mogą być bardzo obiecujące, co w znaczący sposób może poprawić jakość życia dziecka i jego rodziny.

Słowa kluczowe: terapia NDT-Bobath, terapia małego dziecka, wczesne wspomaganie rozwoju, zaburzenia rozwoju psychoruchowego

ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENTAL PROGRESS OF A CHILD WITH PSYCHOMOTOR DISORDERS REHABILITATED WITH THE USE OF THE BOBATH CONCEPT (NDT)

Summary

The paper aimed to assess the developmental progress of an infant with development al disorders rehabilitated with the use of the Bobath concept (neuro-developmental treatment). The case study method was used. A girl with psychomotor development disorders who was provided with early rehabilitation was examined. The following research tools were used to assess the child's functioning: developmental profiles according to the Munich Functional Developmental Diagnostics and observation based on the observation form used in the Bobath concept, which were filled in before and after the therapy. The therapy lasted 10 months and covered all the areas of development that had been assessed as disturbed in the profiles and observations mentioned above (i.e. mainly speech development and motor development). After the therapy, a significant improvement in the girl's psychomotor development was observed, especially in the area of gross motor skills. However, no satisfactory improvement was observed in the development of active and passive language skills. As this individual case shows, the effects of an early assessment and treatment may be very promising, which could significantly improve the quality of the child's and his or her family's life.

Key words: Bobath concept, neuro-developmental treatment, therapy for a Young child, early intervention, psychomotor development disorders

Aneta Gop

SYLWETKA PEDAGOGA SPECJALNEGO – BADANIA KORELACYJNE STUDENTÓW PEDAGOGIKI SPECJALNEJ

Streszczenie

Artykuł jest próbą konfrontacji wyidealizowanego obrazu pedagoga z rzeczywistą sylwetką przyszłego pedagoga na podstawie badań korelacyjnych grupy (N = 45) studentów pedagogiki specjalnej. Wyniki badań inteligencji emocjonalnej, osobowości, płci psychologicznej, samooceny oraz strategii radzenia sobie ze stresem w tej grupie osób pozwalają na konstrukcję sylwetki pedagoga różniącej się od idealnego wyobrażenia osoby pracującej w tym zawodzie. Typowy student pedagogiki pod względem płci psychologicznej najczęściej jest kobietą, z tendencją do zaniżonej samooceny, dosyć dobrze radzi sobie w sytuacjach stresowych. Ma też przeciętną inteligencję emocjonalną. Jest ambiwertykiem i psychotykiem z przeciętnym nasileniem cechy neurotyzmu.

Słowa kluczowe: pedagog specjalny, osobowość, inteligencja emocjonalna, płć psychologiczna, strategie radzenia sobie ze stresem, samoocena

SPECIAL EDUCATOR'S PROFILE – CORRELATIONAL STUDY ON SPECIAL EDUCATION STUDENTS

Summary

The article attempts to contrast the idealized picture of an educator with the real profile of a prospective educator that was created based on a correlational study on a group of special education students (N = 45). The results of tests on emotional intelligence, personality, psychological gender, self-esteem and stress coping strategies in this group make it possible to construct an educator's profile, which differs from the ideal conception of a person who works in this field. In terms of the psychological gender, a typical education student is most often a feminine woman with a tendency for low self-esteem who copes quite well with stress. She is of average emotional intelligence. She is an ambivert and a psychotic with average neuroticism.

Key words: special educator, personality, emotional intelligence, psychological gender, stress coping strategies, self-esteem

Justyna K. Pirttinen

STAN MOWY I FUNKCJONOWANIE EMOCJONALNO-SPOŁECZNE OSÓB Z NIEDOKSZTAŁCENIEM MOWY POCHODZENIA KOROWEGO

Streszczenie

W artykule zdefiniowano pojęcia: niedokształcenie mowy pochodzenia korowego (opierając się na teorii A.I. Łurii), socjalizacja i kompetencje społeczne (za: A. Matczak). Badaniami objęto 15 osób, w tym 5 osób w wieku od 13 do 19 lat z diagnozą niedokształcenia mowy pochodzenia korowego (NMPK) oraz ich rodziców (10 osób). Zastosowano metodę indywidualnych przypadków. Wykorzystano przyjęte w logopedii sposoby oceny aparatu artykulacyjnego, mowy, słuchu. Ponadto zastosowano Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS) w wersji dla młodzieży. W toku zmuđnej analizy jakościowej ujawniono m.in. pewne anomalie w budowie i sprawności aparatu artykulacyjnego, zaburzoną pamięć

sluchową słowną, trudności ze zrozumieniem związków przyczynowo-skutkowych, metafor oraz związków frazeologicznych. Wyniki samooceny kompetencji społecznych badanej młodzieży z NMPK porównano z wynikami oceny ich kompetencji przez rodziców. Większość osób z NMPK oceniła swoje funkcjonowanie emocjonalno-społeczne wyżej niż rodzice.

Słowa kluczowe: niedokształcenie mowy pochodzenia korowego, stan mowy, funkcjonowanie emocjonalno-społeczne, kompetencje społeczne

SPEECH AND SOCIOEMOTIONAL FUNCTIONING IN PEOPLE WITH CORTICAL SPEECH DISORDERS

Summary

In the article, the following terms are defined: cortical speech disorder (based on A.I. Łuria's theory), socialization and social competence (after A. Matczak). The study covered 15 people including five people aged 13-19 with cortical speech disorders, and their parents (10 people). The case study method was used. Strategies used in speech therapy to assess the articulatory apparatus, speech and hearing were used in the study. Also, the Social Competence Questionnaire for adolescents was used. A laborious qualitative analysis revealed, among other things, some abnormalities in the structure and efficiency of the articulatory apparatus, impaired auditory verbal memory, and difficulty understanding cause-and-effect relationships, metaphors and set expressions. The results of self-assessment of social competence in the participant adolescents with cortical speech disorders were compared with the results of the assessment of their competence given by their parents. Most of the adolescents with cortical speech disorders assessed their socioemotional functioning more highly than their parents did.

Key words: cortical speech disorders, speech, socioemotional functioning, social competence

Л.С.Медникова (L.S. Mednikova), Е.В.Пекишева (J.V. Pekiszewa)

WERBALIZACJA WYOBRAZEŃ O NAJBLIŻSZYM ŚRODOWISKU DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM O ZAHAMOWANYM ROZWOJU PSYCHORUCHOWYM

Streszczenie

W artykule scharakteryzowano cechy wypowiedzi ustnych dzieci przedszkolnych o zahamowanym rozwoju dotyczące ich wyobrażeń o środowisku. Poznanie zdolności do opisywania otoczenia za pomocą werbalnego znaku (symbolu) odbywało się z wykorzystaniem swobodnego eksperymentu asocjacyjnego. Eksperymentem objęto 60 przedszkolaków o zahamowanym rozwoju psychoruchowym i 60 dzieci o normatywnym rozwoju psychoruchowym w wieku od 5 do 7 lat. W badaniu ujawniono specyfikę wypowiedzi ustnej opartej na asocjacji, która wskazuje zarówno na opóźnienie w rozwoju mowy u dzieci o zahamowanym rozwoju psychoruchowym, jak i na niedokładność, fragmentaryczność i niewielkie spektrum wyobrażeń warunkujących tworzenie obrazu świata w ich umysłach.

Słowa kluczowe: werbalizacja, wyobrażenia o otoczeniu, werbalny znak, werbalna asocjacja, obraz świata, reakcje asocjacyjne

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ОБ ОКРУЖАЮЩЕМ ДОШКОЛЬНИКАМИ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

В статье раскрываются особенности вербализации представлений об окружающем дошкольниками с задержкой психического развития. Изучение способности к знаково-символическому опосредствованию окружающей действительности с помощью вербального знака осуществлялось с помощью свободного ассоциативного эксперимента. В эксперименте приняли участие 60 дошкольников с задержкой психического развития (ЗПР) и 60 детей с нормальным психофизическим развитием (Н) в возрасте от 5 до 7 лет. Выявлена специфика вербального ассоциирования, которая свидетельствует как о дефицитности речевого развития дошкольников с интеллектуальной недостаточностью, так и говорит об узости, неточности, фрагментарности их представлений, обуславливающих характеристики складывающейся в сознании дошкольников с ЗПР картины мира.

Ключевые слова: вербализация, представлений об окружающем, вербальный знак, вербальное ассоциирование, картина мира, ассоциативные реакции

VERBALIZATION OF CONCEPTIONS OF THE SURROUNDINGS IN PRESCHOOLERS WITH INHIBITED PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT

Summary

The article describes the features of oral productions by preschoolers with inhibited psychomotor development concerning their conceptions of the environment. Their ability to describe the surroundings with the use of verbal signs (symbols) was examined through a free association experiment. The experiment was carried out with 60 preschoolers with inhibited psychomotor development and 60 preschoolers with normal psychomotor development aged five through seven. The study revealed the specific character of oral productions based on association which showed both delayed speech development in children with inhibited psychomotor development and an inaccurate, fragmentary and narrow spectrum of conceptions determining the formation of the picture of the world in their minds.

Key words: verbalization, the notions about the surroundings, verbal sign, verbal associating, the picture of the world, associative reactions